

Plato lege sancivit, vt pu-
eri vsque ad decimum octa-
uum annum vini vsum
prorsus ignorarent. Nempe
eos monens, non oportere
ignem igni in corpus atque
animam suggerere, ante-
quam viri facti subire labo-
res incipiant. Deinde voluit
eos vino moderate vti vsq;
ad sextatis annum trigessimū.
Ab ebrietate vero & vini re-
pletione voluit iuvenes
omnino abstinere.

Πλάτωνος εἶπεν· Οἶνον καὶ
σαρκῶν ἐμφόρησιν σῶμα μὴ
ἰχυρὸν ποιεῖν καὶ ῥωμαλεόν, ψυ-
χρῶ δὲ ἀδυνῆν.

Plutarchus dixit, Potati-
onem vini, & ingestionem
carnium, validum quidem
corpus efficere ac robustū,
sed animum imbecillum.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε· Διόνυσον
θεὸς κτήρῳ ποιεῖ τὸ γήρας αὐ-
σηρῶν τοῖς ἀσκήσιας ἐπίκουρον
τοῖς οἴνον φάρμακον, ὡς ἀνὴρ ἄν
αὐτὸς. καὶ δυσθυμίας λήθη
γίγνεται. μετακωπτερον ἐν
σεληρητέρον τὸ τὸ ψυχῆς ἤθος,
κατὰ τὸ εἰς πῦρ σιδηρον ἐπι-
θῆναι καὶ χυρὸν μόνον, καὶ ἕτως ἐν-
πλάσσει τερον εἶναί.

Idem dicebat: Bacchum
hominibus vinum quasi
remedium aduersus sene-
ctutis duritiem esse largitū,

vt reiuuencere viam
& molitiae eos capiat obli-
uio, ipsaque affectio animi,
sicut ferrum in igne ex du-
ritie in molitium deducta,
flexibilior fiat.

Διογένης ἐρωτηθεὶς, ποῖον
οἶνον ἡδύως πίνει, ἔφη, Τὸν ἀλ-
λότριον.

Diogenes interrogatus
quodnam vinum libenter
biberet, respondit, alienum.

Ἀρωδιαν, ὡς φησὶν Ἡρά-
κλειτος, καὶ ἄλλως κρύπτειν
ἔργον ἐστὶν· ἐν οἴνῳ δὲ χαλεπώτε-
ρον. Ἐ Πλάτωνος φησὶν, Ἐν οἴνῳ
τὰ ἤθη φαυερά γίγνεται.

Ruditatem, vt ait Hera-
clitus, cum alias celare non
est facile, tum in vino mul-
to maxime. Testatur & Pla-
to, Animi mores in vino
apparere.

Πλάτωνος εἶπεν, Οἶνον λέγεται
δύο τὸ οἶμας· ὅτι οἶμας ἴσθι ἐχθρὸν
ποιεῖ τὸς πίνοντάς.

Plato dixit, Vinum dici
a putando: quia efficit, vt
qui bibunt, sapere se putēt.
Latini autem, Vinum a
vi deducunt, quod vim in-
ferat menti.

LOCUS C I.
DE CVPIDITA-
TIBVS.

Αριστοτέλης ἔφη· Ἀνδρείο-
περγς εἰνεύμει δοκεῖ, ὃ τῷ
ἐπιθυμιῶν, ἢ τῷ πολυεμίῶν κρη-
στῶν. καὶ γὰρ χαλεπώτατόν ἐστιν
ἐαυτὸν νικῆσαι.

✕ Aristoteles dicere solebat,
Fortior mihi videtur ille
qui cupiditates, quam qui
hostes vincit. Etenim se-
ipsum vincere difficilimum
est.

Λίνος ὁ ποιητὴς ἔλεγε, Πρω-
τίως ἐνικῶν πάντων ἐπιθυμίαν
εἶναι.

Lin⁹ poeta dicebat, Cupi-
ditatem omnium malorū
principium esse.

Δημοσθένης ἔλεγε, Δεῖν τῷ εὖ
φρονῆσαι τὸν λογισμὸν αἰετῶν
ἐπιθυμιῶν κρείττω φρονῆσαι
ποιεῖν.

✕ Demosthenes dixit, Pru-
dentis hominis officiū esse,
dare operam, vt appetitum
rationi semper obedientem
præbeat.

Πλάτων ἔφη· Τὸ νικᾶν σὸν
ἄλλους, ἀλλ' αὐτὸν αὐτὸν πε-
σῶν νικᾶν ἀσφατέως τε καὶ δόξως
εἶναι.

✕ Plato dixit, Vincere non
alios, sed se ipsum, omnium
victoriarum primam & o-
ptimam esse.

Σωκράτης ἐρωτηθεὶς, πῶς αὐ-

τοῦτο ἔστιν ἀσπίδος; εἰ τῶν ἐπι-
θυμιῶν, ἔφη, εἰς πίνης.

✕ Socrates interrogatus,
quo quis pacto diues fieret,
si cupiditatum inops fuerit,
respondit.

Locus CII.

DE AFFECTI-
BUS.

Αριστοτέλης εἶπε, Τὸν σφόδ-
ρον εἰνεύμει μὲν ἀπάτη, με-
τριοπαθῆ δὲ.

Aristoteles dixit, Homi-
nem sapientem non carere
affectibus, sed esse modice
affectum.

Ὁ αὐτὸς ἔφη· Τῆς δόξης εἶναι,
καὶ ἡδέως καὶ λυπείως ἐφ' οἷς δεῖ,
καὶ ὡς δεῖ.

✕ Idem dixit, Virtutis esse,
& lætari & dolere quibus de
rebus oportet, & vt oportet.

Χρυσόστομος ἔλεγε, τὰς ἀρίους
ζήλορα φιλοσόφους καὶ συμπα-
θητικὰς εἶναι.

Chrysofomus dixit, San-
ctos vehemētes animi mo-
tus sentire, & societate alie-
næ ægritudinis affici.

Πυθαγόρας εἶπε· Δαλδίον πά-
θει χαλεπώτερον, ἢ τυραννίος.

✕ Pythagoras dicebat: Ser-
uire affectibus, grauius esse,
quam tyrannis.

Ο αὐτὸς ἔλεγε· Ελθέτερον
ἀδύνατον εἶναι τὸν πάτριον δα-
λῶντα, ἢ τὸν πατρὶν κρατού-
μενον.

✕ Idem dicebat, Non posse
liberum esse eum, qui affe-
ctibus seruit, & affectibus
regitur.

Ὁ αὐτὸς εἶπεν· Οὐδένα ἐ-
λθέτερον εἶναι, τὸν ἑαυτοῦ μὴ
κρατοῦντα.

✕ Idem dicebat: Neminem
liberum esse, qui sibi ipsi nō
imperaret.

Ἰσοκράτης ἔφη· Κόλαζε πὸ
πάτρι, ἵνα μὴ ὑπὸ αὐτῶν ἡ-
μῶν ᾖ.

✕ Isocrates dixit: Coerce af-
fectus, ne ipsis des pœnas.

Κραντὸρ ὁ φιλόσοφος ἔλεγε·
Οὐκ ἔγωγε συμφέροντα τοῖς τῆν
ἀρετῶν ὑμῶν ἐστὶν ἢ σκληρὰ ἀπί-
θειαν, ἢ ξαυτὸν δυνάμει ἢ συμ-
φίεροντος ἔσονται.

Crantor Philosophus di-
cere solebat: Ego minime
assentior his, qui istam
nescio quam indolentiam
magis laudant, quæ
nec potest vlla esse, nec
debet.

Δεῖ τὸν εὐφρομένον, ἔφη
Δημοσθένης, τὸν λογισμὸν αἰεὶ
ἐπιθυμιῶν κρείττω πείθειν
ποιεῖν.

✕ Prudentis hominis offi-
cium est (dixit Demosthe-
nes) dare operam, ut appe-
titem rationi obedientem
præbeat.

LOCUS CIII.

DE MULIERE, SEXV MULIERE bri.

Δημοκρίτης ἔφη πρὸς Δίον
μέγας ὦν, μικρὸν ἔφημα
γυναικῶν· καὶ εἰνος εἶπε, Ἵσχυρὸν
ἐκλογίῳ ποιῆμεν, τὸ ἐλάττω-
σον ἐξελεξάμεθα.

✕ Cum Demetrium qui-
dam interrogaret, cur cum
magnus esset, parvam du-
xisset uxorem: Ego, inquit,
ex malis illud quod mini-
mum est, elegi.

Φιλόξενος ὁ ποιητὴς, εἰπὸν
Ζηνὸς, Δίῳ τὴν Σοφοκλῆος χηρὰς
παρεστῆ γυναικῶν, αὐτὸς
ἢ Φαύλας, εἶπεν· ὅτι Σοφοκλῆς
μὴ οἶας δεῖ εἶναι τοῖς γυναικῶν,
λέγει, ἐγὼ ἢ οἶα εἶσιν.

Philoxenus poeta cum
quidam eum percunctaretur,
quam obrem Sophocles
bonas introducat fœminas,
ipse autem malas: Quia, in-
quit, quales oporteat esse
fœminas Sophocles dicit,
ego vero quales sint.

Δεῖ τὸν πρὸς ὁ Κυβέλλης Φι-
λόσοφος,

λόσφοσ, ἐξοιτηθεὶς ὑπὸ ἵενος, εἰ
συμφέρει αὐτῷ γῆμοσ, εἶπεν, ἦκ.
εἰ μὴ γὰρ καλῶ, ἐξείσχευθῶ· εἰ
δὲ φαιλῶ, ποιηθῶ.

Aristippus Cyrenæus
philosophus, a quo priam
interrogatus, An sibi vxo-
rem dicere expediret, ne-
gavit: Si enim, dicebat,
duxeris formosam, habe-
bis eam communem: si
autem deformem, habebis
pœnam.

Σωκράτης ἔφη· Τριῶν κακῶν
τέτυκται γεγραμμένης, πνί-
ης, καὶ ἐλοφθῆς ἡνωμένης· τῶν δὲ
ἐξέφυγον, ἐλοφθῆς ἢ ἡνωμένης
ἐκφυγεῖν οὐκ ἐδυνάθη.

Socrates dicere solebat,
Tria se mala affecutum,
grammaticam, paupertatem,
& pernitiosam vxorē:
quorū duo cum effugisset,
pernitiosam vxorem se esse
fugere non potuisse.

Ὁ αὐτὸς Ξανθίππῳ κεκοσ-
μημένῳ, καὶ ἐπὶ θῆραν παραδομέ-
νην ἰδῶν, ἔφη· ἔχῃ ἵνα θεόση γυ-
ναὶ παραδῶ, ἀλλὰ ἵνα θεαθῆς.

Idem Xantippen orna-
tam & ad spectacula euntē
conspicatus: Non, inquit,
vt spectes o vxor vadis, sed
vt specteris.

Διογένης κριολογοῦντάς
ἡνωμένης θεασάμενος, ἔφη·

ἁπλῆσ παρ' ἐχθρῶν φάρμακον
δανείζεται.

X Diogenes conspicatus
mulieres inter se colloquen-
tes: Aspīs, inquit, a vipera
venenum mutuatur.

Ὁ τῷ ἀθηναίῳ τῆσ τελευτησῆ-
σας ἔφη ὁ Ἀριστοτέλης· ὅτι πολ-
λοὶ πολλὰ καὶ πολέμων κρη-
τῶντες, καὶ αἰδῶν πνῶν, ἡνωμένησ
ἐδύσαντο. δὲ εἰ ἔν πάσῃ δυνά-
μει ἡνωμένησ ὄψεις ἐκφυγεῖ-
σιν.

X O miseriam humanam
(dixit Aristoteles.) Multi .n.
cum sepe hostes & alios ho-
mines vicerint, mulieribus
seruierunt. Quate modis
omnibus mulierum aspe-
ctus vitandus est.

Χρυσόστομος ἔφη, οὐδὲν ἐν
κόσμῳ θηριον ἐφάρμιλλον εἶναι
ἡνωμένησ πονηρόσ.

X Chrysostomus dicebat,
Nullam in mundo belluam
esse, quæ cum muliere mala
conferatur.

Γωαῖχος· ὁ δὲν χεῖροσ αὐτῆσ
ληίζεται ἐδολῆσ ἀμφίον, οὐδέ
ρήριον κακῆσ, ἔφη Κλήμης ὁ
Ἀλεξανδρινός.

X Vxore bona vir nullam
rem possidet meliorem, ne-
que mala deteriolem, dixit
Clemens Alexandrinus.

Κάτων ἐπιτημῶν περὶ τῆσ
μεγίστησ τῶν ἡνωμένων δυνάμεσ

Πάντες, ἔφη, οἱ ἀνθρώποι τῶν
 γυναικῶν ἀρχισιν, ἡμεῖς δὲ ἀν-
 θρώπων ἀπάντων, ἡμῶν δὲ οἱ
 γυναικες. συλλογιζόμεθα τὰ
 γυναικας εἶναι πάντων πρᾶγ-
 μῶτων κυρίας.

Cato obiurgans aliquan-
 do vxorum summam po-
 tentiam, Omnes, inquit,
 homines vxoribus domi-
 nantur, nos omnibus homi-
 nibus, nobis autem vxores:
 Hoc modo colligens, mul-
 lieres esse omnium rerum
 dominas.

Κάτων ἔφη μεταμεληθῆναι
 ἐν παντί τῶ βίῳ τρεῖς μίσαιμι-
 λείας. μίαν μὲν ἐπὶ τῶ γυναικι
 πιστεύου λόγον ἀπορήθῃν. ἐτέ-
 ραν δὲ πάλαισας ὅτι δὲ ὡσάν ἦν
 πρὸς ἑαυτῶν. τὴν δὲ τρίτην, ὅτι μίαν
 ἡμέραν ἀδιάλειπτος ἐμένειν.

X Cato tria sibi per omnē
 vitā accidisse dicebat, quo-
 rum poeniteret. Primum, si
 quid arcani foeminae credi-
 disse. Alterum, si eo fuisset
 nauigio vectus, quo pedestri
 itinere venire potuisset.
 Tertium, Si quis dies per
 negligentiam ipsi absque
 fructu effluxisset.

Ταμείον δρετῆς ἐστὶ γλυναία,
 γυνή, ἔφη Ευελπίδης.

X Virtutis penu est genero-
 fa mulier, dixit Euripides.

Ο αὐτὸς εἶπεν · Οὐδένα,

γυναικὸς Φάρμακον ἐξ ὀρηκί-
 ναυ πω κραιῆς.

X Idem dicebat: Neminem
 adhuc remedium aduersus
 malā mulierem inuenisse.

Θεανῶ ἡ Πυθαγορικὴ ἐρωτη-
 θεῖστω, πῶς ἐνδοξῆ ἔσται, ἔφη.
 Ἴσθ' ἐπιχειρήμη, κ' ἐμὸν λέχθ'
 αὐπόωσα.

Theano foemina Pytha-
 goricae doctrinae studiosa,
 interroganti quomodo cele-
 bris euasura esset, respondit:
*Telam contexens, & lecti
 foedera seruans.*

Ἡ αὐτὴ περιφνη τὴν χεῖρα
 ἀπὸ ἀπορήθῃ τὸ ἰμάριον · εἰ-
 πόντ' δὲ ἴνος, καλὸς ὁ πῆχυς,
 ἀλλ' ἔδημοςτος, ἔφη· νεητῶν,
 ἐνὶ μόνον κελὸν εἶναι, ἀλλὰ μὴ
 τυχόντι. Ἐ τ' ἔπιανίτης ἀρε-
 σίας κρητιπυρήμη, ἔπει ἀπο-
 τρείου σώματι· λίαν ἀκρεβῶς
 πολυπρᾶμνοῦτ'.

Eadem hæc vestem in-
 duens casu brachium nuda-
 uit: dicenti autem cuidam,
 o pulcrum brachium, At
 non publicum, inquit illa:
 Admonens vni soli pulcrū
 esse, & non cuiuis: & lauda-
 toris illius intemperantiam
 notans, qui alieni corporis
 nimium curiosus spectator
 esset.

Φειδίας ὁ γραφὸς τ' Ἡλεί-
 αν ΑΦΘ-

ων Αφροδίτην ἐποίησε χελώνην
παύσαν, οἰκουρίας σύμβολον
ταῖς γυναιξὶ καὶ σωπῆς. δεῖ γὰρ
ἢ πρὸς τὸ ἀνδρα λαλεῖν, ἢ εἰς τὸ
αὐτὸς, μὴ διαχειρίζεσθαι, εἰ δὲ
ἀλλοτριῶς γλωτῆς, ὡς περ αὐ-
λητῆς, φέρεταί.

Phidias pictor, Heleorum
Venerem ita finxit, vt testu-
dinem pedibus calcaret,
tacite significans, mulierib-
us domi manendum esse
& tacendum. Debet autem
vxor aut cum marito, aut
per maritum loqui, non
ægre ferens, si aliena lingua,
tanquam tibicen, grauius
loquatur.

Ταῖς Αἰγυπτίαις ὑποδήματα
χεῖρ᾽ ἄλλ' ἀπ' αἰγῶν σκεῦ' ἔχοντες, ὅπως ἐν
οἴκῳ διαμερῶσιν.

Ægyptiis hic fuit mos, vt
nuptæ sandaliis non vte-
rentur, vt videlicet domi
semper manerent.

Δεῖ, ὡς ἐλεγχοῦ Ὑπερίδας, τὴν
ἐκ τῆς οἰκίας ἐκπορευομένην, ἐν
βιαιώτῃ καὶ βραχίονι εἶναι τῆς ἡλι-
κίας, ὡς τὸ ἀγνοήσασθαι πω-
τήνεα, μὴ ἔνος ἐστὶ γυνή, ἀλλὰ
ἡνὸς μὴτηρ.

Οportet, vt inquit Hype-
rides, mulierem egredientē
domo hunc ætatis termi-
num attigisse, vt qui non
noscent eam, cuius nam sit

mater, non autē cuius vxor,
interrogent.

Ο αὐτὸς εἶπε· Τὰς μὲν πρὸς
τὸ ἀνδρα τὸ αὐτὸ γυναικὶ καλ-
λωπισμὸς ὅπως ἐβλοῖτο χεῖρα
ζήνεα. Τὰς μὲν βίαια πρὸς ἐξο-
δὸς, σκεῦ' ἔχοντες τὸ ἀνδρα, ἀλλὰ
πρὸς τὰς ἐτέρας.

Idem dicebat: Domi co-
ram viro licere vxori ornare
se vt libet: ornamenta au-
tem, quæ sumit egressura
domum, non ad maritum,
sed ad alios spectare.

Ἰπποκράτης εἶπε· γυναικὸς
χεῖρ᾽ ἔχειν σαφροσύνην. ἔχειν
γὰρ φύσιν καὶ τὸ ἀκλόασον ἐν
ἑαυτῇ, ὅπως εἰ μὴ κατ' ἡμέραν
ἐπικρίβηται, ὡς βίαια ἀνδρα καὶ θυ-
λομανεῖ.

Hippocrates dicebat: Mu-
lierem opus habere aliquo,
a quo castigetur. Habere
enim in natura lasciuiam,
quæ nisi quotidie ampute-
tur, luxuriari & syluescere
instar arborum.

Ἐγχεῖ Παῦλος ὁ Αἰμίλιος
Παπριανὸν ἀνδρὸς ὑποακτικῶς θυ-
ρατέρας, καὶ χρόνον σιωπῆσας
πολυῶ, ἀφῆκε τὸ γάμον, καὶ πρὸς
ἐξ αὐτῆς καλλιτεκνωτάτος γλυ-
φῶν. τὸ δὲ φίλων νεφετέρων
αὐτὸν ἐξέσωσαν; σκεῦ' εὐμορ-
φῶν; ἐξέσωσαν ποιοῖς; πρὸς εἰσας

ὁ ἰσοδότης εἶπεν· σὺ ἐν πρῶτον
ἔστο ἐνεργῆς; ἀλλ' σὺ αὐτὸ εἶ-
δέναι ἕως ὑμῶν καὶ τοῦ θλίβεται
μέγας ἔμψ; πῶς.

✕ Vxor fuit Paulo Æmilio
Papyria, viri consularis filia,
quam post longum coniu-
gii tempus repudiavit, licet
pulcherrimam sobolem ex ea
suscepisset. Cum autē amici
diuortium improbant, Æmilio
diceret, Nonne hæc modesta?
nonne formosa? nonne sœcūda?
porrexit ille pedem, & calcem
ostendens, Nonne, inquit, pul-
cher hic calceus est, nonne no-
uus? sed nemo vestrum no-
uit, qua parte pedem meum
premat.

Locus CIII.

D E T E M P O R E.

Zηνων ἔλεγε· ἐδενὸς ἡμῶν
ἔστι πένητος, ὡς χρόνον.
βραχὺς γὰρ οὕτως ὁ βίος, ἢ δὲ
τέχνη μακρὴ, καὶ μάλλον ἢ τοῖς
τ' ψυχῆς νόσους ἰάσαι δυνά-
μην.

✕ Zeno aiebat, Nullius rei
tanta nos penuria laborare,
quam temporis. Reuera
enim brevis est vita, ars au-
tem longa, & illa præcipue,
quæ morbis animi mederi
potest. Longe dissensit vir
sapiens ab iis, qui bonā vitæ

partem perdunt somno,
temulentia, nugis & alea.

Ἰσοκράτης εἶπε· τὸ ἀκαρῶν
παντοχῶς λυπηρὸν εἶναι.

Isocrates dicebat: Quic-
quid non in tempore fit, id
græue & molestum esse
solere.

Ὁ αὐτὸς ἔφη· τ' ἀκμῆς πῶν
καρῶν τυχεῖν, δυσκατεμάθη-
τον ἔχειν.

Idem dicebat, Ipsam tem-
poris opportunitatem asse-
qui, difficile esse cognitu.

Θεόφραστος σιωπῆς ἔλεγε·
πολυτελεῖς ἀνάλογοι εἶναι τὸν
χρόνον. μόνον γὰρ ἔσθ' ἀνα-
λάβοιται ἔδωκαται, καὶ ἅπῃ οἱ
πολλοὶ αὐτὸν ἀπὸ ἐλαχίστου
ποιῶνται.

✕ Theophrastus habebat
semper in ore, Nullum esse
sumtum pretiosorem tem-
pore. Solum enim hoc recu-
perari non potest: Et tamen
vulgo nihil habetur vilius
tempore.

Ὁ χρόνος πάντα εἴωθε πιπεί-
νῃν· ἔφη Πλάταρχος.

✕ Tempus solet omnia
mollire & maturare: dixit
Plutarchus.

Θαλῆς ἔλεγε, Τὸν χρόνον σα-
φάπειτον ἀπάντων εἶναι, αὐδου
εἰσκήν γὰρ τὰ πάντα.

Thales

X Thales dixit, Tempus esse omnium sapientissimum, ut quod cuncta reperiat, eruatque.

Ο αὐτὸς εἶπεν· Ἀρχὴ αἰῶος φῶς πᾶσι ἀληθὲς αἰὼν ἔστι.

X Idem dicere solebat, Veritatem tempus in lucem producit.

Locus CV.

DE SACRIFICIIS.

Πλάτων ἐλεγχοῦ Ὁὐ παρὰ μάστιγόν τὸν θεὸν ἔπειθ' ἄλλ' ἄπο ἐλέπην αὐτὸν αἰῶος πᾶσι ψυχῶν, αὐτὸς πᾶσι δὲ διέκασθ' ἂν τυχάνῃ.

X Plato dicebat, Deum non flecti muneribus, sicut fecerantorem, sed animum intueri, an is sanctus & iustus sit.

Ἀντιφῶν εἶπεν· ἢ γὰρ ἔμελλε μέγιστον εἶναι τῶν λειτουργῶν, ὅτι καὶ ἡ μέγιστον εἶον κῆρμιον καὶ σὺ φρονεῖα παρῆσαν.

X Antiphon dicebat: Sacrificium mihi maximum videtur, vitam quotidie modestam & temperantem agere.

Ἦ γὰρ, ἔφη Ἰσακροάτης, τοῦτο εἶναι ἡμῶν καὶ κλειστόν καὶ θεοραπέειον

μεγίστων, ἐὰν ὡς εἴληπον ἔδωκεν ἡμῶν τὸν σεαυτὸν παρῆσαν. μάστιγόν γὰρ ἐλπίς θεοῦ τους, ἢ τὰς ἱερεῖα πολλὰ κατὰ ἀλλοτρίους, πρῶτον π πικρὰ τῶν θεῶν ἀγαθόν.

X Existimes, inquit Isocrates, hoc esse sacrificium pulcherrimum, & cultum maximum, si te quam optimum & iustissimum præstiteris. Magis enim sperandum est, tales homines aliquid boni a diis impetraturos esse, quam qui victimas multas mactant.

Λυκάργος ὀνομασθέντος πωθανοῦ μὲν ἑνὸς, διὰ τὴν μικρὰς ἔπειθ' ἡμῶν δὲ τελεῖς ἔταξε τῶν θυσιῶν, ὅπως, ἔφη, μηδέποτε πρῶτον τὸ θεῶν ἀγαθὸν ἐπιπῶν.

X Lycurgus legislator, interrogatus, cur tam modica & vilita sacrificia constitueret, Respondit, Ne vnquam deos venerari cessemus.

Ο αὐτὸς δὲ τελεῖς τῶν ἐπιπέσειν ἐν Σπάρτῃ τῶν θυσιῶν, ἵνα αἰεὶ τὰς θεῶν ἡμῶν ἐθιμῶν δύνῃ, καὶ ῥαδίως δὲ τὸ παρῆσαν.

X Idem minimi sumtus sacrificia in vrbē Sparta instituit, ut deos immortales colendi semper in promptu copia esset. Intellexit enim, Deum non tam delectari victimarum impensis, quam virtute sacrificantium.

Locus CVI.

DE POENITENTIA.

ΚΑτων ὁ πρεσβύτερος εἶπε· Μεταμεληθῆναι ἐν παντί τῶ βίω ῥεῖς μεταμελείας· μίαν μὲν ἐπὶ τῶ βίω αἰκί πιστεύουσα λόγον ἀπὸ ῥήτον· ἑτέραν δὲ ἐπιλόσας, ὅτι δὲ ἄνω τὸν βίω πεζεύουσα· τίλιν ᾗ τρεῖτω, ὅτι μίαν ἡμέραν ἀλάτρεθς ἔμεινεν.

X Cato senior tria sibi per omnem vitam accidisse, dicebat, quorum poeniteret. Primum, si quid arcani forminae credidisset. Alterum, si eo fuisset nauigio vectus, quo pedestri itinere venire potuisset. Tertium, si quis dies per negligentiam absque fructu effluxisset.

Δημοδένης Λαΐδῃ τῇ ἑταίρῃ ἐπιλοσάσων, βιώτης πρεσβυτέρου μίαν μὲν τὸν μέγαν μισθόν, Τροσάωτης τὸ μέγαν, ἔφη, πμῆς βῆ μεθνοεῖν ἔπειρασμα. Σημείων, ἡδονῆς ἀχρησῆς ἀκούουζον εἶναι τίλιν μεθνοεῖν.

X Demosthenes cum Laide meretrice rem habiturus, cum illa poposcisset ab eo magnam mercedem, Respondit, Tanti poenitere non emo. Significans inhonestae voluptatis comitem esse poenitentiam.

Συχνωθῆναι ἔμετανοεῖν ἔφ' οἷς ἡμαρτον, ἀδύωτον ἔφη Διονύσιος.

Non potest fieri, ut venia consequantur illi, quos peccatorum non poenitet: dixit Dionysius.

Πλάταρχος ἔφασκε, Τὸ σωεῖδος, οἷον ἔλκος ἐν σαρκί, τῆς ψυχῆς τὴν μεταμέλειαν ἀμαρτωσασαν αἰετὴν νύσασαν ἐναπολείπειν. βῆ μὲν γὰρ ἀλλοῦς ἀμαρτεῖ λύπας ὁ λόγος· τίλιν μεθνοεῖν αὐτὸς ἐργάζεσται δακνορδύλω σὺν ἀχρησῇ, καὶ κλαζορδύλω ὑφ' αὐτῆς.

X Plutarchus dixit, Facinorosam conscientiam, instar ulceris in corpore, poenitentiam relinquere in anima, lancinantem iugiter ac peruellentem. Nam cum alias omnes tristitias tollere ratio soleat, poenitentiam haec eadem cum pudore, quasi mordicus impentem sese atque excarnificantem promouet.

Locus CVII.

DE OBEDIENTIA.

Σὺ δὲ ἔρωτηθεῖς ὑπὸ ἄλλοις, πῶς ἀρετὰ ἀ πόλεις οἰκεῖται, ἔφη· ἐὰν μὲν οἱ πολῖται βῆς ἀρχοῦσι πείθωνται, οἱ δὲ ἀρχοντες βῆς νόμοις.

Solon

✠ Solon a quodam interrogat⁹, quomodo ciuitates optime inhabitarentur, dixit: si ciues principibus, principes vero legibus obediunt.

Ο μη δ' ελδύσαις, ἔλεξε Πλάτων, οὐδ' αὐ δ' εἰσώτης γήοιτο ἄξι' ἐπαίνο.

✠ Qui non seruiuit, dicebat Plato non potest esse dominus laude dignus.

Λέγεται ἔ τοῦτο κελῶς, ἔφη Αριστοτέλης, ὡς οὐκ ἔστιν εὖ ἀρχῆν, μὴ δ' ἄρχεσθαι.

✠ Illud etiam recte affirmatur, dixit Aristoteles: Neminem bene imperiū gerere, qui non ipse prius sub imperio fuerit.

Ἴσον κνεῖνο παρ' ἐμοὶ κέκερται, φρονεῖν τε δὲ, ἔ τῷ λέγωνι χρῆσθαι πείθεσθ'. ἔφη Ηρόδοτος.

✠ Aequalia mihi videntur, & recte sapere, & vtilia dicenti parere: dixit Herodotus.

Σωκράτης ἔλεγε, τὸς Ἀθηναίους ἀσπάζεσθαι μὲν καὶ φιλεῖν, πιστεύειν δὲ τῷ θεῷ μάλλον, ἢ αὐτοῖς.

Socrates dicebat, se Athenienses quidem colere & amare, sed Deo se magis

obtemperaturum esse, quā ipsis.

Αἰσχυλὸς εἶπε, τῷ πατρὶαρχίαν τῆς Ὀπρωκτίας μητέρα εἶναι.

✠ Aeschylus dixit: Obedientiam felicitatis matrem esse.

Λάκων τις ἐπὶ παρατάξει τῶ πολέμιον τὸ ξίφος καταφέρειν μέλλων, ἐπεὶ τὸ ἀνὰ κληῖκτον ἐσήμηνεν, οὐκ ἔβη καταβῆκε. πυθμῆμον δὲ ἴκνος, ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν ἔχων ὑποχείριον οὐκ ἀπέκλειεν· ὅτι, ἔφη, βέλτερόν ἐστι τοῦ φονδεῖν τὸ πείθεσθαι τῷ ἀρχοντι.

✠ Laco quidam in praelio hosti iam gladium incussurus, cum audiret receptui cani, ictum non intulit. Interrogatus autem cur hosti, quem necare potuisset, percussisset, respondit: Quia melius est imperatori parere, quam hostem interficere.

Locus CVIII.

DE EXEMPLIS.

Οὐλπίανος ἔλεγε, εὐκρίνα καὶ παραδέειν μαχίμους τὸ γρηγὸς ἔ μέλλοντος.

✠ Ulpianus dixit, Præterita esse imaginem & exempla futurorum.

Σὺ μὴ λίσσῃς [ἔφη Δημοσθένης] ὡς γέροντες ἔτο πολλὰ κτλ· ἀλλ' ὡς ἔτιω ἀποσπῆκε γίγνιας.

Nedicas, (dicere solebat Demosthenes) hoc sepe ante factum esse: sed quod hoc sic fieri decuerit.

Ἐν ἀλλοτρίοις παραδείγμασι πρὸς δὲ σταυρὸν, εἶπε Δημοσθένης, καὶ ἀπὸ τῶν κεικῶν ἔση.

Alienīs exemplis sapere discite (dixit Democritus) & malorū expers eris. Huc versiculus pertinet: Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

Ἐστὶ κράτης ἔλεγε· Βαλδύμενος, παραδείγματι ποιοῦ τὸ περιελαλυτόν τῶν μελλόντων. ἐὰν γὰρ τὰ περιελαλυτότα μνησθῆς, ἀμεινον καὶ πρὸς τῶν μελλόντων βαλδύση.

Isocrates dixit: Cum deliberas, e præteritis exempla pete rerum futurarum. Si enim præteritorum memineras, melius etiam de futuris deliberabis.

Δημοσθένης ἔφη, δεῖν περὶ μέλλοντα ἐν τῶν γεγονυμένων.

Demosthenes dicebat, de futuris ex præteritis coniecturam faciendam esse.

Ὁ αὐτὸς εἶπε πάντας αὐτῶν πρὸς τοῖς ἔτερον παραδείγμασι χρησθῆναι, μάλιστα δὲ λαβεῖν αὐτὰς γίγνιας.

Idem dixit: Omnes homines aliorū exemplis admonitos, cautiores fieri.

Ρῶον, ὡς Διῶν ὁ Ρωμαῖος ἔλεγε, ἵς μιμῆται τὸ κρείττω ὄρα ἢ ἔργον γινόμενα, ἢ φυλάσσειται τὰ χεῖρα, ἀκρῶν λόγῳ κωλυόμενα.

Facilius, ut Dion Romanus dixit, quis optima imitatur quæ videt opere fieri, quam cauet pessima, quæ audit verbo veteri.

Δημοκρίτος ἔφη, πιπτεῖς σαρφοσώλω, μέγιστον τέκνοις παραδείγμα εἶναι.

Democritus dicere solitus est, patris temperantiam liberis optimum bene viuendi præceptum esse.

Χρυσόστομος εἶπεν· ἔδεν ὄφελος τὸ παραδείγμα εἶναι, ὅταν ἢ διὰ τῶν ἔργων ἐπίδειξις μὴ συμβαίη ἵς λεγόμενοις.

Chrysofostomus dixit: Nichil iuuare institutionē verbis factam, nisi ipsius operis exhibitio dictis accedat.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε· ἔδεν οὐτὸ πείθει

πειθὴν τὸς πελάγας, ὡς παραδείξῃ
ματα καὶ προείξιν, τὴν σωπῶσαν
παραγένησιν ἔσων.

Idem dixit: Nihil esse,
quod tam moueat vulgus,
quam exempla & actionē,
quod ea tacita quædam ad-
monitio sit.

Ὁ αὐτὸς εἶπε· τίτε μάλιστα
τοὺς μαθητὰς εἰς θεοφρονίαν ἀγω-
νίζεσθαι ἐβόησεν, ὅταν πικρὰ τῶν
διδασκάλων ἔχουσι τὰ παρα-
δείγματα.

Idem dicebat, Tunc dis-
cipulos potissimum ad ar-
dens studium & emulationem
excitari, cum a præcep-
toribus suis exempla ha-
berent.

Τότε ἀντὶ διδασκαλίας, καὶ
πιστεύεται λόγων, ὅτι ἀφ' ὧν
στέλλεται παιδεύει· ἔφη Διδυ-
μος.

Tunc proficit magister,
& fidem dicen do facit, cum
suis operibus & exemplis
docet: dixit Didymus.

Ἰσίδωρος ἔλεγε· βίον αἰδοῦ
λόγῳ μάλιστα ἀφιλεῖν, ἢ λόγον
αἰδοῦ βίον.

Ididorus dicebat: Vitam
sine sermone plus iuuare &
prodesse, quam sermonem
sine vita.

Locus CIX.

DE PRVDENTIA,
CONSIILIO FELICI,
Deliberatione ante
factum.

Ναζιανζένος ἔφη, κρείσσο-
να εἶναι λελογισμένῳ
βραδύτητι τῆς ἀποσκευῆς.

Nazianzenus dixit, Me-
liorem esse consultam tar-
ditatem celeritate teme-
raria.

Ἐκείνῳ ἔργῳ ὡς Χρυσόστομος
ἔλεγε, σιότητι τὰ κερήνη ἔμδρα,
καὶ τὰ ἀκρόαθρα αὐτῶ, καὶ οὕτως
ἔρχεται ἐπ' αὐτὸ.

In singulis rebus, vt dixit
Chrysolomus, quid eas an-
tecedat, quid eas sequatur,
animaduerte: & sic eas ag-
gredere.

Χαβρίας εἶπε· δέον τὰ τέλη
τῶν πραγμάτων ἡμῶς θεωροῦν,
& οὕτω τὴν τούτων ἐπιχείρησιν
ποιεῖσθαι.

Chabrias dixit: Exitus
rerum prospicere oportet,
& ita demum eas aggredi.

Congruit cum hac sen-
tentia versiculus: Quicquid
agis, prudenter agas, & re-
spice finem.

Δημοσθένης ἔλεγε· δύσκο-
λον εἶναι φείσθαι καὶ χαλεπὸν τὰ
ἐπιβουλεύσθαι.

Demosthenes dicere solebat, Difficile & periculosum esse, consilium dare.

Ἰπὲρ τῶν σαυτῶν συμβουλιῶν, ἔφη Ἰσοκράτης, τοῖς ὑπὲρ τῶν αὐτῶν κελῶν διοικῆσαι.

De tuis rebus illos consulas, dixit Isocrates, qui sua negotia recte administrare solent.

Ὁ αὐτὸς εἶπεν· ὁ κελῶν διανοηθεὶς περὶ τῶν οικείων, ἔδει ποτε κελῶν βουλευσέσθαι περὶ τῶν ἀλλοτρῶν.

Idem dicebat: Qui suis rebus male prospicit, is nunquam bene consulat in alienis.

Γρηγόριος ἔφη· Οὐχ ὁ ἐν λόγῳ σοφὸς, ἔτις ἐμὲ σοφός. οὐδ' ὅστις γλώσσαν εὐστροφῶς ἔχει, ψυχῆν δὲ ἄστρον καὶ ἀπαίδευστον· ἀλλ' ὅστις ἀλίγα μὲν ἀρετῆς φέρεται, πολλὰ δὲ οἷς ἐνέργειαι παραδ' εἰκνυσι, ἃ τὸ ἀξιοῦσιν τὰ λόγῳ διατῶν τοῦ βίου περὶ τῆς.

Gregorius dixit: Non equidem illum sapientem iudico, cuius oratio sapiens videtur: neque illum cuius lingua volubilis est, mens autem inconstans & imperita: sed qui dum pauca de virtute verba facit, multa interim re ipsa & opere de-

clarat, & verbis suis auctoritatem vitæ honestate conciliat.

Ἀντιθένης ἐρωτηθεὶς, πὴ δὴ ποτε οὐχ' οἱ πλεῖστοι πρὸς τὸν σοφὸν ἀπίασιν, ἀλλ' ἀνάπαλις; εἶπεν· ὅτι οἱ σοφοὶ μὲν ἴσασιν, ὧν ἐστὶν αὐτοῖς χρεία πρὸς τὸν βίον· οἱ δὲ σὺν ἴσασιν. ἐπεὶ μᾶλλον σοφίαν, ἢ χρημῶν ἐπιμελοῦντο.

Antisthenes interrogatus, quamobrem non opulenti sapientes adirent, sed contra: dixit, quoniam sapientes quidem nouerunt, quibus rebus ad vitam indigent, illi vero nesciunt. Aliter enim magis sapientia, quam pecuniae curam gerent.

Ἰσοκράτης εἶπεν, ὅτι τὸ χρηστὸν καὶ ἀγαθὸν ἀνδρῶν δεῖ τῶν μὲν πρὸς ἀρετῆς μεμνησθῆναι, τὰ δὲ ἐν ἐπιτηδείοις πράττειν, περὶ δὲ τῶν μελλόντων φυλάττειν.

Isocrates dicebat: Virum frugi & prudentem debere præteritorum meminisse, agere præsentia, futura autem cauere.

Δημοθένης ἔλεγε· πρὸς τὸ πλεῖστον ἐπιπρὸς ἐκείνων τῶν πρὸς ἀρετῆς ὡς τὰ πολλὰ κείνους.

Demosthenes dicebat, Ex ultimo

ultimo euentu de iis omnibus quæ præcesserunt, fieri plerunque iudicium.

Ο αὐτὸς εἶπε· Τοῖς μὲν φαύλοις ἐξαρκεῖ τὸ λυσιτελεῖν· τοῖς δὲ σοδομοῖσι καὶ τὸ κελὸν ὠφισίναι δέει.

Idem dixit: Improbis hominibus vtilitas satis est, viri boni vero honestatem quoque adiungere debent.

Τοσοῦτα Διφφίρειν ὁ Σόλων τῷ Φρόνησι ἐλέγε τῶν δόξεων, ὅσα ὄρασι τῶν ἀλλῶν ἀποδήσαν.

Solon aiebat, Prudentiam tantum cæteris virtutibus antecellere, quantum visus reliquos sensus excellit.

Δημοδίνης ἐλέγε, δὲ ἐν βαλεῦσαι μὲν ἐφ' ἡσυχίας ποιεῖν ἢ ἐν δόξαντα μὲν ἀσπιδῆς.

Demosthenes dicebat, Lente deliberandum esse: quæ vero decreta fuerint, mature facienda esse.

Τῶ ἐν βαλδύθηνι πρῶτον πελοῦτῃ ὡς τὸ ἐπίπαιον χρηστὴ ἐγγέλει ἐπιγίνωσκαι· ἔφη Ηρόδοτος.

Negotia bene deliberata regulariter habent exitum felicem, dixit Herodotus.

Υπόμνησις σαυτὸν [ἔφη Πυ-

θαγόρας] ὅτι πάντες ἀνθρώποι μέγιστον ἀγαθὸν τῷ Φρόνησι εἶναι λίγιστον, ἀλίγισθ' εἰσιν, οἱ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν ἔπι κήσασθαι εὐτόνησαντες.

Recordare (dicebat Pythagoras) quod cū omnes homines maximam esse bonum in sapientia situm asserant, tam pauci interim ad possessionem eius annuntantur.

Ἔστιν, ὡς Χρυσόστομος εἶπε, καὶ παρὰ ἀνθρώπων μικρῶ καὶ εὐτελεῖ εὐρεθίναται ἢ δεόντων, ὁ παρὰ τῷ σοφῶ ἔστι μεγίστῳ ἐν εὐρηται.

Licet (vt Chrysofostomus dixit) vel apud exiguæ ac obscuræ fortis hominem opportuni quidpiam inuenire, quod multoties apud sapientem & magnum aliquem inuentum non est.

¶ Pertinet huc versiculus, qui apud Athenæum existat: πολλὰ καὶ κη παρὰς ἀνῆρ μέλα καί σοι εἶπε. ὡρε etiam est holitor valde opportuna locutus.

Ἐφη τις Διογηνῶν ἀνοήτων εἶναι. ὁ δὲ, ἀνόητος μὲν σοφὸν εἶμι, ἔφη, τὸν δὲ αὐτὸν ὑμῖν γὰρ σοφὸν ἔχω.

Diogenem aliquis amentem vocabat, cui ille: amens quidem non sum, non ta-

men eandem, quam vos, mentem habeo.

Ο αὐτὸς εἶπε, σωφρονέστερον τοῦ μὲν τὸ παθεῖν ἐγκλιεῖν, τὸ πρὶν παθεῖν φυλάττειν τοῦ μὴ παθεῖν.

Idem dicebat, Prudentius agere illum, qui sibi cauet priusquam malum ingruat, quam qui male iam accepto, ad accusandum conuertitur.

Ἰσοκράτης ἔλεγε, Σύμβουλον αἰσῶν χρησιμώτατον ἐ τυραννικώτατον ἀπάντων κλημμάτων εἶναι.

Isocrates dicebat, bonum consiliarium ex omnibus possessionibus vtilissimum, & rege maxime dignū esse.

Σόλων εἶπε, Μὴ τὰ ἥδιαι, ἀλλὰ τὰ κρείτιστα συμβουλεύειν δεῖν.

Solon dicebat, Non quæ suauissima, sed quæ honestissima sint, consulenda esse.

Δημοσθένης εἶπε, τὸς μὲν σωφρονεῖς ἀνθρώπους ὡς τῶν πραγμάτων χρηστάς τῶν βουλευούτων, τὸς δὲ ἀφρονεῖς μὲν τὰς πράξεις.

Demosthenes dixit, homines sapientes solere ante facta deliberare, stultos autē post facta. Congruit cum

hac sententia dictum Epicharmi: Οὐ μετανοεῖν, ἀλλὰ ἀπονοεῖν χρηστὸν ἀνδρα, id est, Sapientē decet, non post factum, sed ante sapere.

Ο αὐτὸς ἔλεγε, Ἐκείνῳ γὰρ ἀχρὸν εἶναι, ὕπερον ποῖ εἶπαι, συμβουλιῶν τῶν πρὶν αὐτῶν εἶναι, ἢ τῶν μετὰ;

Idem dicebat, Illud turpe esse, si quid tandem acciderit, dicere: Quis hæc futura putasset?

Ο αὐτὸς εἶπε, δεῖν ἔμμενον εἰς τὰ παρήντα ὄραν, ἀλλὰ καὶ ὡς τῶν λογίζεσθαι.

Idem dixit, Non solum præsentia intuenda: sed etiam ante acta consideranda esse.

Ο αὐτὸς εἶπε, δεῖν τεκμηριεῖσθαι τὰ μέλλοντα ἐκ τῶν παρόντων.

Idem dicebat: De futuris, ex præteritis coniecturam faciendam esse.

Βροθῶν ἐν χειρὶ τοῦ πρῶτου τῶν πραγμάτων, ἐν χειρὶ τοῦ δευτέρου τῶν βουλεύσεων, εἶπε Βίαιος ὁ Σοφός.

In deliberando tardus esto: in exsequendis vero rebus deliberatis celer: dixit Bias ille sapiens.

Δημοσθένης ἔλεγε, οἱ παρὸντες καὶ τῶν

ἢ τήμερον εἰπόντες, οὐ μέλις τε
εἰς θεὸν λέγεται.

Demosthenes dicere so-
lebat: Qui subito & ex tem-
pore consilium dant, non
bene consulunt.

Δύο εἶναι, ὡς Ἀριστοτέλης εἶπεν,
ἐν οἷς γίνεται τὸ εὖ πᾶν· ἐν
μὲν ἐν τῷ τὸν σκοπὸν κείσθαι, καὶ
τὸ τέλος πάντων προῖξαι ὀρθῶς·
ἐν ᾧ τὸ πρὸς τὸ τέλος φέρσας
προῖξαι δύσκολον.

Duo sunt, vt Aristoteles
dixit, quæ omnes actiones
bonas & laudabiles efficiūt:
Vnum, vt Scopus & finis a-
ctionum recte constituatur:
Deinde vt media ad finem
ducentia recte eligantur.

Ὁ αὐτὸς εἶπεν, Μίαν ταύτην
σωτηρίαν ἔχει πόλις καὶ ἔθνος
εἶναι, ἢ σωστικῶν ἀνδρῶν ἄσφα-
τον, καὶ συμβούλων ἀσφαλῶν
τυχεῖν.

χ Idem dicebat, Solam hæc
& ciuitatis & nationis salu-
tem esse, habeat gubernato-
res bonos & consiliarios ac
senatores cordatos.

Πλάταρχος εἶπεν, Ὁδηρὸν
τυφλὸν λαβεῖν, καὶ σύμβουλον
αὐτὸν εἶναι.

χ Plutarchus dixit, In cæ-
cum itineris ducem, & stul-
tum consiliarium incidere,
idem esse.

Κρείστων Κριτὸς ἰσχυρῶς εἶπεν
Διόδωρος.

Sapiens robusto præstat:
dixit Diodorus.

Κρείστων λιλογορμῆν ἔσφα-
δουτὴς τήσους ἀπεισοκίπτι· εἶπεν
Χρυσόστομος.

χ Melior est consulta tardis-
tas celeritate temeraria: di-
xit Chrysostomus.

Locus CX.

DE EXPERIEN- TIA, VSV.

Τάσος εἶπεν Ἑρμιονεὺς ἐρωτη-
θεὶς, πῶς ἐστὶν σοφώτατον,
πείραν εἶναι.

χ Tassus Hermioneus, quid
nam sapientius esset præ-
cæteris, interrogatus: Expe-
rientiam dixit.

Δημάδης ἐρωτηθεὶς, τίς αὐτῷ
διδασκαλὸς γεγονώς εἶπεν, τὸ
ἀθηναίων, εἶπεν, ἔφη, ἐμφαι-
νον, ὅτι ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων
ἐμπειρία, καὶ κρείττων πάσης σο-
φιστικῆς διδασκαλίας ἐστὶ.

χ Demades rogatus, quo
præceptore fuisset vsus: tri-
bunali, respondit, Athenien-
sium: insinuans, quod in
ipsis negotiis experientia
quavis institutione sophis-
tarum melior sit.

Πάβλος Αἰμίλιος ἐμβολῶν
διὰ τῶν ἀκρων εἰς Μακεδονίαν, καὶ